

WSTĘP

Nagroda Honorowa Świadek Historii jest przyznawana osobom szczególnie zasłużonym dla upamiętniania historii Narodu Polskiego w regionie oraz osobom wspierającym pion edukacyjny IPN w realizacji ustawowej działalności w obszarach edukacyjnym, naukowym i wydawniczym.

Nagrodę można przyznać pośmiertnie. Ma ona charakter honorowy. Wręczany medal przyjmuje kształt kwadratu o boku 40 mm, w kolorze złotym, wykonanego z metalu. Laureaci wraz z nagrodą otrzymują przypinkę stanowiącą miniaturę nagrody, dyplom oraz legitymację. Kandydatów do nagrody mogą zgłaszać instytucje, organizacje społeczne i osoby fizyczne.

Posiedzenie komisji nominującej w Oddziale Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie odbyło się 5 sierpnia 2024 r. Spośród nadesłanych wniosków komisja wyłoniła kandydatów, którzy zasłużyli na uhonorowanie nagrodą „Świadek Historii”.

19 września 2024 r. uchwałą Kapituły Nagrody Świadek Historii nagrodę otrzymali:

- Stanisław Alot
- Muzeum Kresów w Lubaczowie
- Publiczne Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. Anny Jenke w Jarosławiu
- Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Błazowej Dolnej
- Zespół Szkół im. Wincentego Witosa w Zarzeczu

dr hab. DARIUSZ IWANECZKO
Dyrektor Oddziału
Instytutu Pamięci Narodowej
w Rzeszowie

STANISŁAW ALOT

Fot. zbiory prywatne

Nauczyciel, działacz związkowy, opozycjonista w okresie PRL, w latach 1998–1999 prezes ZUS.

W 1976 r. ukończył filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie oraz studia podyplomowe z wypoczynku i turystyki na krakowskiej AWF. Od 1976 do 1981 r. był nauczycielem w Zespole Szkół Mechanicznych w Rzeszowie.

W 1980 r. wstąpił do „Solidarności”, był przewodniczącym sekcji regionalnej oświaty i wychowania „S” oraz delegatem na I Krajowym Zjeździe Delegatów w Gdańsku. Po wprowadzeniu stanu wojennego internowany od 13 grudnia 1981 do 29 kwietnia 1982 r. Po zwolnieniu nałożono na niego zakaz nauczania w szkołach średnich. Od 1982 do 1990 r. pracował w jednej z rzeszowskich szkół podstawowych. Kontynuował działalność opozycyjną, w 1989 r. zaangażował się w działalność regionalnego Komitetu Obywatelskiego w Rzeszowie. W następnym roku (1990) został sekretarzem Zarządu Regionu „Solidarności”, a w 1992 r. wszedł w skład Komisji Krajowej związku, pełniąc funkcję sekretarza prezydium KK. W latach 1998–1999 był prezesem Zarządu Ubezpieczeń Społecznych, a następnie m.in. prezesem spółki wydającej „Tygodnik Solidarność” i dyrektorem przedsiębiorstwa Tel-Energ.

Stanisław Alot współpracuje z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie. Od 10 marca 2014 r. jest aktywnym członkiem Klubu Historycznego im. płk. Łukasza Cieplińskiego. Uczestniczył w rajdzie edukacyjnym pn. „Wędrówka historyczna – Przemysł w czasie II wojny światowej”. W grudniu 2015 r. zaangażował się w projekt „Żywe Muzeum” poświęcony 35. rocznicy powstania NSZZ „Solidarność”. Uczestniczył w spotkaniu poświęconym pamięci prof. dr. hab. Janusza Kurtyki, prezesa IPN, oraz brał udział w organizowanych przez Klub spotkaniach promujących książki m.in. Ewy Leniart *Skazani za antykomunizm* oraz Dariusza Iwaneczko *Zmierzch dekady Gierka. Polska południowo-wschodnia 1975–1980*, a także publikację wydaną przez kapelana Klubu ks. dr. Ireneusza Folcika pt. *Z rzeszowskiej ambony*. 4 października 2017 r. odbyło się spotkanie, którego bohaterem był sam Stanisław Alot, wygłaszając referat pt. „Czerwony Bór 1982 – perfidna forma internowania”. W spotkaniu uczestniczyło wielu działaczy opozycji antykomunistycznej, koleżanek i kolegów prelegenta.

18 kwietnia 2018 r. miało miejsce spotkanie z Jackiem Pawłowiczem, dyrektorem powstającego wówczas Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL, w któ-

rym byli więzieni działacze podziemia niepodległościowego oraz internowani opozycjoniści w stanie wojennym.

Przejmującym wydarzeniem było spotkanie zorganizowane 14 marca 2019 r. ze Stanisławem Wnorowskim urodzonym 22 kwietnia 1947 r. w celi śmierci na Zamku Rzeszowskim, synem Alicji Wnorowskiej, żołnierza AK i Brygad Wywiadowczych WiN. Natomiast 28 lutego 2020 r. odbyło się spotkanie pn. „W służbie dla prawdy. Wspomnienie o Zbigniewie Nawrockim (1959–2017)”, poświęcone osobie pierwszego dyrektora IPN w Rzeszowie.

Corocznie 1 marca delegacja Klubu im. płk. Łukasza Cieplińskiego uczestniczy w obchodach Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych. 26 listopada 2021 r., w 108. rocznicę urodzin płk. Łukasza Cieplińskiego ps. „Pług” patrona 3. Podkarpackiej Brygady Obrony Terytorialnej w Rzeszowie, odsłonięto popiersie płk. Łukasza Cieplińskiego. Klub Historyczny reprezentował Stanisław Alot.

Jako człowiek opozycji i działacz „Solidarności” Stanisław Alot regularnie bierze udział w rocznicowych obchodach wprowadzenia stanu wojennego w Polsce czy obchodach rocznic wybuchu Powstania Warszawskiego, które odbywają się 1 sierpnia o godzinie „W” pod pomnikiem Pamięci Żołnierzy Armii Krajowej Podokręgu „Rzeszów”.

17 marca 2023 r. w Jarosławiu odbyły się obchody upamiętniające utworzenie obozów internowania dla działaczy „Solidarności”. Instytut Dziedzictwa Solidarności przygotował w Katolickim Centrum Kultury parafii pw. Chrystusa Króla wernisaż wystawy „Solidarność do wojska!”. Stanisław Alot, działacz NSZZ „Solidarność”, internowany w Załężu i Czerwonym Borze, był gościem tego spotkania.

Podczas konferencji naukowo-wspomnieniowej pn. „Powołanie do wojska 5 XI 1982 – 3 II 1983 jako forma represji wobec przedstawicieli »Solidarności« i opozycji politycznej na przykładzie Rzeszowa i Regionu NSZZ »Solidarność« Ziemia Sandomierska”, którą zorganizowano 12 kwietnia 2024 r., Stanisław Alot był prelegentem. Przedstawił wykład pt. „Obóz w Czerwonym Borze jako forma represji stosowana przez SB”. Stanisław Alot jest członkiem Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Internowanych w Obozach Wojskowych w latach 1982–1984.

Stanisław Alot chętnie spotyka się z młodzieżą oraz mediami i opowiada o swojej historii i działalności. Ostatnią audycją było nagranie w Radiu VIA pn. „Historia w Pamięci Zapisana”. W audycji współtworzonej z rzeszowskim oddziałem IPN opowiedział o obozach wojskowych w PRL.

Stanisław Alot w 2012 r. został odznaczony przez Prezydenta RP Krzyżem Wolności i Solidarności. W 2018 r. wygrał 108. edycję teleturnieju „Jeden z dziesięciu”. Angażuje się także w działalność przy parafii pw. św. Józefa Kalasancjusza w Rzeszowie, gdzie wydaje gazetkę parafialną pt. „Kalasancjusz Rzeszowski”.

MUZEUM KRESÓW W LUBACZOWIE

MUZEUM KRESÓW
w Lubaczowie

Muzeum zostało powołane w 1958 r. na bazie zbiorów gromadzonych przez Włodzimierza Czerneckiego. Od 2004 r. nosi nazwę – Muzeum Kresów w Lubaczowie. Od tego czasu podjęło ono wzmoczoną działalność w zakresie ochrony i promocji kultury Kresów dawnej Rzeczypospolitej. W 2010 r. muzeum przejęło Zespół Cerkiewny w Radrużu, a w 2013 r. Zespół Cerkiewny w Nowym Brusnie. Podjęto gruntowne prace konserwatorskie, co zaowocowało wpisaniem Zespołu Cerkiewnego w Radrużu na listę światowego dziedzictwa UNESCO (2013 r.). Kilka lat później Zespół Cerkiewny został doceniony przez Prezydenta RP poprzez wpis na Listę Pomników Historii (2017 r.).

Od 1999 r. lubaczowskie muzeum jest samorządową instytucją kultury Powiatu Lubaczowskiego, a od 2023 r. placówką współprowadzoną przez Powiat Lubaczowski i Województwo Podkarpackie. Do najcenniejszych kolekcji należą elementy uzbrojenia, wyposażenia i umundurowania żołnierza Wojska Polskiego z różnych frontów II wojny światowej, dokumenty archiwalne i fotografie dokumentujące życie na Kresach. Kolekcja etnograficzna opiera się o muzealia związane z kresową kulturą ludową (jaworowskie skrzynie wianne, drzeworyty płazowskie, huculiana, ceramika potylicka). Muzeum posiada bogaty zbiór tkanin liturgicznych z terenu archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego. Wielką wartość posiada także kolekcja sztuki cerkiewnej, głównie ikon, oraz zbiór judaików. Zbiory Muzeum Kresów ukazują bogactwo historii i kultury ziemi lubaczowskiej, które udostępnione są na czterech wystawach stałych: „Dzieje miasta i regionu”, „Kultura materialna wsi lubaczowskiej”, „Dziedzictwo Kresów” oraz „Portret reprezentacyjny i epitafulny”. Wystawa ukazuje dzieje miasta i powiatu od czasów prehistorycznych po współczesność. Kończącym jej elementem są pamiątki po największym wydarzeniu w dziejach ziemi lubaczowskiej – wizycie papieża Jana Pawła II (2–3 czerwca 1991 r.). Ekspozycja etnograficzna przedstawia podstawowe dziedziny życia i gospodarowania ludności wiejskiej na przełomie XIX i XX w. Wystawa „Dziedzictwo Kresów” nawiązuje do dziedzictwa kulturowego trzech grup religijnych: katolików obrządku rzymskiego i greckiego oraz Żydów. „Portret reprezentacyjny i epitafulny” prezentuje wizerunki tak znamienitych postaci, jak m.in. Marek Matczyński – wojewoda ruski i starosta bełzki, Józef Stanisław Potocki – hetman wielki koronny i kasztelan krakowski czy Jerzy Ossoliński – kanclerz wielki koronny i starosta lubaczowski.

Na przestrzeni lat Muzeum Kresów zorganizowało wiele wystaw czasowych. Wystawy historyczne przedstawiały najstarsze dzieje powiatu po całościowe ujęcie dziejów Lubaczowa z okazji 800. rocznicy pierwszej wzmianki pisanej (2014 r.). Wiele uwagi poświęcono

rocznicom walk niepodległościowych czy wydarzeniom II wojny światowej, które miały wpływ na współczesny kształt powiatu lubaczowskiego. Wśród ekspozycji nie zabrakło tematyki związanej z funkcjonowaniem w Lubaczowie struktur dawnej archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego czy ważnych postaci Kościoła powszechnego i polskiego związanych z ziemią lubaczowską: ks. kardynała Władysława Rubina, św. Brata Alberta, ks. Józefa Kłosa. W kontekście dziedzictwa kulturowego regionu oraz dwóch zespołów cerkiewnych, które są częścią Muzeum, prezentowano sztukę Kościoła Wschodniego.

Wystawy z zakresu sztuki obejmowały prezentacje dorobku kulturowego powiatu lubaczowskiego jako integralnej części „Dziedzictwa Kresów”. Ekspozycje obejmowały m.in. tematykę przedstawień maryjnych, architekturę i rzemiosło artystyczne, wyroby z Huty Kryształowej. Mieszkańcy Lubaczowa mieli także okazję podziwiać dzieła najwybitniejszych malarzy, m.in. O. Boznańskiej, J. Malczewskiego, W. Kossaka, J. Cybisa czy S. Dębickiego. Działalności wystawienniczej zawsze towarzyszą działania edukacyjne: lekcje muzealne, warsztaty, prezentacje multimedialne, wykłady, spotkania, wydarzenia plenerowe oraz konkursy („Moja Mała Ojczyzna”, „Dziedzictwo. Dzieje powiatu lubaczowskiego”).

Ważnym profilem aktywności muzeum jest działalność naukowo-badawcza. Szczególnie zajmowano się osadnictwem pradziejowym i wczesnośredniowiecznym, dziejami Lubaczowa i powiatu w okresie walk o niepodległość, w czasie II wojny światowej. Interesowano się działalnością stowarzyszeń i organizacji, jak Ochotnicza Straż Pożarna, Związek Harcerstwa Polskiego, a także NSZZ „Solidarność”. Opracowano także biogramy wybitnych mieszkańców powiatu lubaczowskiego, w tym gen. Stanisława Dąbka, gen. Józefa Kustronia, Aleksandra Sas-Bandrowskiego. Efektem pracy muzealników są nie tylko teksty dotyczące dziejów oraz dawnej i współczesnej kultury Ziemi Lubaczowskiej, ale przede wszystkim wydawnictwa własne muzeum, m.in. cztery albumy z serii „Dziedzictwo Kresów”, pięć tomów materiałów z serii „Biblioteka Muzeum Kresów w Lubaczowie”, w tym przewodnik po muzeum czy przewodnik po miejscach pamięci narodowej. Muzeum Kresów w Lubaczowie jest także organizatorem sesji popularnonaukowych, w których udział biorą wybitni badacze i zaproszeni goście z kraju i z zagranicy, w tym także pracownicy Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie. 12 lipca 2024 r. miała miejsce konferencja „1944. W 80. rocznicę »Uciekinierki« ludności Polskiej przed terrorem OUN-UPA” współorganizowana z rzeszowskim IPN.

Muzeum Kresów w Lubaczowie wraz z IPN jest organizatorem obchodów Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu. Natomiast z Miejską Biblioteką Publiczną w Lubaczowie jest współorganizatorem konkursu „Wiem wszystko o mojej miejscowości” (od 27 lat). Współpracuje przy organizacji Festiwalu Dziedzictwa Kresów czy festiwalu „Kraina Roztocze. Weź drugi oddech”. Wspiera też statutową działalność Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubaczowskiej oraz Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddział Lubaczów. Włącza się w międzynarodowe akcje, m.in. Europejskie Dni Archeologii, Europejskie Dni Dziedzictwa czy Międzynarodowy Dzień Muzeów. Jest organizatorem i pomysłodawcą cyklu spotkań „Rozmowy na Pograniczu”.

PUBLICZNE KATOLICKIE LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. ANNY JENKE W JAROSŁAWIU

Działa przy Parafii Rzymskokatolickiej pw. Bożego Ciała przy Kolegiacie w Jarosławiu. Jego pracę wyznaczają trzy hasła: FIDES-RATIO-PATRIA. Szkoła kładzie duży nacisk na edukację historyczną i wychowanie patriotyczne młodego pokolenia. Liceum troszczy się o upamiętnienie osoby Anny Jenke w przestrzeni publicznej. Podejmuje stałą współpracę z Towarzystwem Przyjaciół Anny Jenke, ze Związkiem Sybiraków – Oddział w Jarosławiu, Stowarzyszeniem Miłośników Jarosławia, a od 2021 r. z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie.

Liceum przygotowało wnioszek o nadanie Annie Jenke tytułu Honorowego Obywatela Miasta Jarosławia, co miało finał 26 kwietnia 2021 r. Uczniowie spotkali się ze świadkami życia Sługi Bożej Anny Jenke – s. Bernadeta Lipian i Stanisławem Lenarem. Podczas uroczystości nadania Publicznemu Katolickiemu Liceum Ogólnokształcącemu Parafii pw. Bożego Ciała w Jarosławiu imienia Anny Jenke odsłonięto okolicznościowy pomnik w roku 100. rocznicy odzyskania Niepodległości, a także pamiątkową tablicę pamięci patronki.

Liceum corocznie organizuje Dzień Patrona Szkoły, a także tzw. Forum Wychowawcze, wydarzenie przybliżające społeczności szkolnej różne aspekty życia Służebnicy Bożej.

Szkoła czynnie zabiega o przybliżanie sylwetki patrona szkoły społeczności lokalnej i najmłodszym mieszkańcom Jarosławia m.in. poprzez organizowanie Regionalnego Konkursu Wiedzy o Annie Jenke dla uczniów szkół podstawowych. Dbą o upowszechnianie postaci Anny Jenke wśród społeczności lokalnej. Przygotowała program słowno-muzyczny pt. „Wspomnienie Anny...”, który 13 października 2022 r. zaprezentowano członkom Stowarzyszenia Miłośników Jarosławia. 27 maja 2022 r. odbył się finał XXII Regionalnej Olimpiady Wiedzy o Wielkich Polakach – Anna Jenke.

Publiczne Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. Anny Jenke w Jarosławiu jest miejscem realizacji projektów edukacyjnych o tematyce historycznej: *BohaterOn – włącz historię* (ogólnopolska kampania mająca na celu upamiętnienie i uhonorowanie uczestników Powstania Warszawskiego, a także promocję historii Polski XX wieku), *Najmłodsi Rycerze – My, Polacy Harcerze. Harcerze w walce z Bolszewikami 1920,*

Tak, jak byśmy nigdy nie istnieli. 80. rocznica Aktion Reinhardt, Życie w labiryncie sztuki, projekt realizowany we współpracy z Fundacją „Towarzystwo Projektów Edukacyjnych” w Warszawie i Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli Oddział w Przemyślu.

Szkoła systematycznie współpracuje z Oddziałem IPN w Rzeszowie. W ramach współpracy wyeksponowano wiele wystaw o tematyce historycznej. *Okupacja sowiecka na prawym Brzegu Sanu w latach 1939–1941, Zesłańcy – Sybiracy – Deportowani, Wyszyńskiego i Wojtyły gramatyka życia, Ojcowie Niepodległości, Ignacy Tokarczuk – Kościół – władza – opór społeczny, Żołnierze wyklęci. Antykomunistyczne podziemie na Rzeszowszczyźnie po 1944 roku, Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce w latach 1939–1945, Katyń. Zbrodnia, która miała być zapomniana, Symbole naszej historii – część I, Polska Walcząca, Stan wojenny, Władysław Koba (1914–1949), Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej na Rzeszowszczyźnie 1939–1945, Zbrodnia Katyńska 1940. Zagłada polskich elit, Młodzi dla Niepodległej, Polskie państwo podziemne, Wojna z bolszewikami. Bitwa warszawska 1920.* Wystawy eksponowane w Publicznym Katolickim Liceum Ogólnokształcącym w Jarosławiu były prezentowane nie tylko licealistom, lecz także uczniom szkół podstawowych powiatu jarosławskiego, którzy wraz z nauczycielami historii uczestniczyli w prelekcjach przygotowanych przez licealistów.

Szkoła krzewi wśród młodzieży zamiłowanie do polskich pieśni pochodzących z czasów walk o niepodległość poprzez coroczne organizowanie Konkursu Pieśni Patriotycznej *Śpiewamy dla Niepodległej*. Wydarzenie posiada artystyczną oprawę i przebiega w patriotycznej atmosferze. Ostatnia edycja konkursu odbyła się pod patronatem Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie, który ufundował również nagrody.

W harmonogramie pracy szkoły jest wiele odniesień do dni upamiętniających wydarzenia historyczne. Uczniowie „Katolika” uczestniczą w następujących inicjatywach: Narodowy Dzień Pamięci Duchownych Niezłomnych, akcja Ofiarom stanu wojennego. Zapal Światło Wolności organizowana przez Instytut Pamięci Narodowej w rocznicę wprowadzenia stanu wojennego, Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holocaustu, Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych, Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, Dzień Pamięci Ofiar Katynia, akcja społeczno-edukacyjna „Żonkile”, upamiętniająca wybuch powstania w getcie warszawskim, Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej, Rocznica uchwalenia Konstytucji – Ustawy Rządowej z 3 maja 1791 r.

Szkoła dokumentuje różne wydarzenia o charakterze patriotycznym w tygodniku „Niedziela”, „Gazecie Jarosławskiej”, „Ekspresie Jarosławskim” i piśmie Parafii Rzymskokatolickiej pw. Bożego Ciała w Jarosławiu „W Cieniu Kolegiaty”. Liceum dba o popularyzację tematyki patriotycznej w społeczności lokalnej poprzez podejmowanie współpracy z Rozgłośnią Archidiecezji Przemyskiej Radio Fara. Dyrektor szkoły jest autorem publikacji umieszczonej w pracy zbiorowej, wydanej w ramach przygotowań do beatyfikacji Rodziny Ulmów z Markowej (G. Delmanowicz, *Być autorytetem, jak Ulmowie...*, [w:] *Ulmowie. Przestrzeń świętości*, red. W. Janiga, Przemyśl 2023, s. 345–356).

Spółeczność szkolna systematycznie uczestniczy w różnych inicjatywach środowiskowych o charakterze patriotycznym. Były to m.in.: spotkanie z por. Władysławem Wolańczykiem ps. „Koc” – żołnierzem Armii Krajowej w Miejskim Ośrodku Kultury w Przeworsku, udział w sesji naukowej z okazji 700-lecia powstania pierwszej parafii w Jarosławiu, udział w szkoleniu przygotowującym do udziału w regionalnym etapie VIII Turnieju Debat Historycznych, zorganizowanym przez Instytut Pamięci Narodowej – Oddział w Rzeszowie i udział w IX Turnieju Debat Historycznych.

Uczniowie jarosławskiego „Katolika” biorą udział w Jarosławskich Obchodach Dnia Sybiraka i Dnia Niepodległości.

Licealiści uczestniczą też w wielu lokalnych konkursach o charakterze patriotycznym: *XI Konkurs Piosenki Patriotycznej* zorganizowany przez Miejski Ośrodek Kultury im. Oskara Kolberga w Przeworsku, *Ogólnopolski Festiwal Piosenki Ojczyściej* im. Michała Zielińskiego „Serce w plecaku” zorganizowany przez Miejski Ośrodek Kultury w Jarosławiu, *Wojewódzki Konkurs Patriotyczny „Ojczyzna w poezji, pieśni i piosence”* zorganizowany przez Centrum Kultury w Zarzeczcu.

Wśród sukcesów szkoły należy wymienić m.in.: II miejsce w Ogólnopolskim Konkursie Historycznym *Katyń... Ocalić od zapomnienia – Pamięć dla przyszłości*; finalista w etapie centralnym Olimpiady Przedmiotowej „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego – Od Cedyńi do Orszy”, wyróżnienie w półfinale VIII Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego „W kręgu poezji i prozy lagrowej więźniarek KL Ravensbrück”, laureat Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy o III RP; laureat w XVI Ogólnopolskiej Olimpiadzie Przedmiotowej im. mjr. Marka Gajewskiego „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego w latach 1531–1683. Od Obertyna do Wiednia”, 2 finalistów XVI Ogólnopolskiej Olimpiady Przedmiotowej im. mjr. Marka Gajewskiego „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego w latach 1887–1922. O Niepodległość i granice Rzeczypospolitej”, wyróżnienie w III Międzynarodowym Konkursie „Niedźwiedz Wojtek – żołnierz gen. Andersa”, zorganizowanym przez IPN Rzeszów, laureaci I i III miejsca w finale Olimpiady Wiedzy o Wielkich Polakach: o Czcigodnych Sługach Bożych – Rodzinie Ulmów dla szkół ponadpodstawowych w archidiecezji przemyskiej, laureatka I miejsca (kategoria: szkoły ponadpodstawowe) w II Konkursie fotograficznym „Ocalić od zapomnienia – II wojna światowa w naszym regionie”, organizowanym przez Archiwum Państwowe w Rzeszowie i Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie.

Publiczne Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. Anny Jenke w Jarosławiu otrzymało tytuł Złotej Europejskiej Szkoły Praworządności RP 2024 oraz zajęło 25. miejsce w Ogólnopolskim Rankingu Olimpijskich Europejskich Szkół Praworządności RP, opracowanym przez SEO COPTIOSH oraz Białostockie Centrum Edukacji.

W styczniu 2024 r. w pracowni komputerowej została zorganizowana stała ekspozycja poświęcona polskim wynalazcom i uczonym, którzy przyczynili się do rozwoju osiągnięć techniki i badań naukowych. W ramach współpracy z Urzędem Miasta w Jarosławiu i wykorzystania środków publicznych Liceum realizuje obecnie zadanie publiczne pn. Wystawa „Anna Jenke wzorem walki o wolność, solidarność oraz poszanowanie godności i praw człowieka”.

SZKOŁA PODSTAWOWA IM. ARMII KRAJOWEJ W BŁĄŻOWEJ DOLNEJ

Szkoła od początku swojej działalności przyczynia się do kultywowania wartości patriotycznych. W 2004 r. nadano jej imię Armii Krajowej, poświęcono sztandar i wmurowano pamiątkową tablicę poświęconą AK i akcji „Burza”. Zorganizowano Izbę Pamięci Narodowej poświęconą AK, w której zgromadzono zbiory wielu dokumentów, zdjęć i pamiątek dotyczących AK Podobwodu Rzeszów-Południe, m.in. wszystkie egzemplarze wydawanego podziemnego pisma pt. „Na posterunku”.

Od 2005 r. szkoła jest organizatorem *Festiwalu Piosenki Patriotycznej i Wojskowej*, a w komisji konkursowej zasiadają również przedstawiciele Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie. Na wniosek Podkarpackiego Kuratora Oświaty w dniu 29 stycznia 2007 r. placówka z rąk ówczesnego wicewojewody podkarpackiego otrzymała Medal „Pro Memoria”. 5 listopada 2009 r. szkoła przystąpiła do Ogólnopolskiego Programu edukacyjnego „Katyń... ocalić od zapomnienia”. Posadzono Dąb Pamięci dla uhonorowania pamięci kapitana Władysława Adama, zamordowanego przez NKWD strzałem w tył głowy w Katyniu w 1940 r.

14 czerwca 2011 r. uczniowie szkoły brali udział w uroczystości wręczenia nagrody Kustosza Pamięci Narodowej na Zamku Królewskim w Warszawie. 4 października 2010 r. eksponaty związane z ks. Michałem Pilipcem, znajdujące się w szkolnej Izbie Pamięci AK, przekazano w depozyt do Muzeum Ordynariatu Polowego będącego oddziałem Muzeum Historycznego Miasta Stołecznego Warszawy. 12 grudnia 2011 r. szkoła otrzymała Medal Pamiątkowy Muzeum Ordynariatu Polowego Oddział Muzeum Historycznego m.st. Warszawy za pomoc i zaangażowanie w utworzeniu Muzeum. 14 czerwca 2013 r. szkoła wraz z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie była współorganizatorem wystawy zatytułowanej „Losy Polaków. Jerzy Woźniak (1923–2012)”.

Szkoła również dzieliła się swoimi zbiorami m.in. zdjęciami i dokumentami z Instytutem Pamięci Narodowej, Muzeum Ordynariatu Polowego, TVP oddziały w Krakowie i Rzeszowie. Eksponaty Izby Pamięci AK szkoły posłużyły do powstawania kilku filmów dokumentalnych o ks. Michale Pilipcu m.in. *Dwa światy i Księża wolności 1914–1981* (odc. 44). *Ks. Michał Pilipiec*. Szkoła opiekuje się dwoma sztandarami przekazanymi przez kombatanów Armii Krajowej.

15 lutego 2024 r. na budynku szkoły uroczystie odsłonięto mural poświęcony postaci ks. Michała Pilipca, który sfinansował Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie.

ZESPÓŁ SZKÓŁ IM. WINCENTEGO WITOSA W ZARZECZU

Szkoła powstała w 1947 r. Ważnym elementem wychowania młodego pokolenia tej placówki jest edukacja patriotyczna i obywatelska oraz kultywowanie dziedzictwa historycznego. Dyrekcja wraz z nauczycielami podejmuje szereg działań wspierających upamiętnienie historii narodu polskiego. W szkole cyklicznie organizowane są uroczystości upamiętniające wydarzenia historyczne. Ponadto od kilku lat realizowane są działania związane z rocznicą wprowadzenia stanu wojennego, Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Obchody Dnia Żołnierzy Wyklętych, które łączą pokolenia, są adresowane nie tylko do młodzieży uczącej się w Zespole Szkół, ale też do uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z województwa podkarpackiego. Uroczystość upamiętnienia wprowadzenia stanu wojennego ma na celu kultywowanie pamięci wszystkich bohaterów demokratycznej opozycji, którzy w latach 80. XX w. przeciwstawiali się narzuconym Polsce władzom komunistycznym.

Oprócz uroczystych obchodów, mających charakter imprez środowiskowych, w szkole przygotowano wystawę ukazującą życie codzienne w PRL, prezentującą pamiątki po osadzonych internowanych w stanie wojennym. Ponadto młodzież ma okazję poznać lokalnych działaczy opozycyjnych, którzy dzielą się swoimi wspomnieniami. Dyrekcja szkoły współpracuje z Zakładem Karnym w Łupkowie, w którym przetrzymywano działaczy opozycyjnych. Przedstawiciele społeczności szkolnej każdego roku uczestniczą również w organizowanych w Łupkowie uroczystościach upamiętniających opozycjonistów.

Do młodych ludzi adresowany jest także wojewódzki konkurs poświęcony odkrywaniu sylwetek osób zaangażowanych lokalnie w walkę z reżimem komunistycznym.

Kolejnym ważnym wydarzeniem, które pozwala pielęgnować pamięć historyczną, jest rajd pieszy oraz konkurs wojewódzki „Niezlomnym – Wyklętym – Niepokornym”. Obydwa działania mają charakter cykliczny, realizowane są we współpracy z lokalnymi władzami samorządowymi oraz Szkołą Podstawową im. Św. Brata Alberta w Żurawiczkach. Działania te mają na celu upamiętnienie przede wszystkim płk. Wojciecha Szczepańskiego – lokalnego żołnierza wyklętego, który całe swoje życie poświęcił służbie Polsce.

Wszystkie opisywane przedsięwzięcia realizowane są we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie. IPN obejmuje je patronatem honorowym.

Prócz tego pracownicy IPN wygłaszają okolicznościowe prelekcje. Fundowane są nagrody dla laureatów konkursów.

W szkole realizowanych jest również wiele projektów edukacyjnych m.in. „Dbam o miejsca pamięci narodowej w mojej małej ojczyźnie”. Uczniowie dbają o lokalne miejsca pamięci narodowej, jakim jest pomnik upamiętniający 162 niezidentyfikowane ofiary z czasów II wojny światowej, a także o tablicę upamiętniającą mjr. Tadeusza Zielińskiego – katyńczyka.

Zespół Szkół im. Wincentego Witosa jest też współorganizatorem uroczystości gminnych przygotowywanych z okazji świąt narodowych. Każdego roku klasy mundurowe wystawiają warty honorowe, a przedstawiciele uczniów biorą aktywny udział w organizowanych uroczystościach.

Zespół Szkół im. Wincentego Witosa to miejsce edukacji i wychowania młodego pokolenia, ale także integracji całej lokalnej społeczności. Podejmowane są różnorodne działania, by historia „Małej Ojczyzny” stanowiła wartość szczególną. Od lat utrzymywane są żywe kontakty z osobami, które chlubnie zapisały się na kartach historii Polski, szczególnie tej lokalnej. Szeroko rozumiane wychowanie patriotyczne jest ważnym elementem pracy Zespołu Szkół w Zarzeczcu. Cały czas dyrekcja wraz z nauczycielami stara się szukać nowych pomysłów, korzystać z projektów, które pozwalają przybliżyć historię młodemu pokoleniu.

Ostatnim projektem zorganizowanym wspólnie z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie był Ogólnopolski Zjazd Szkół im. Wincentego Witosa. W ramach zjazdu uczestnicy, głównie nauczyciele szkół imienia Wincentego Witosa, mieli okazję do spotkania, wymiany pomysłów na funkcjonowanie placówek edukacyjnych z uwzględnieniem możliwości wykorzystywania idei patrona szkoły, współpracy z Muzeum Wincentego Witosa w Wierchosławicach oraz Instytutem Pamięci Narodowej. Podczas zjazdu odbyła się konferencja popularnonaukowa, w której uczestniczył m.in. prawnik Wincentego Witosa dr inż. Marek Steindel. Wystawiono spektakl muzyczny pt. *Trzy razy ON. Rzecz o Wincentym Witosie*.

DOTYCHCZASOWI LAUREACI RZESZOWSKICH EDYCJI NAGRODY HONOROWEJ „ŚWIADEK HISTORII”

2012

Franciszek Batory

Mirosław Majkowski (Przemyskie Stowarzyszenie Rekonstrukcji
Historycznej X. DOK)

Prof. Janina Marciak-Kozłowska

Ks. Tadeusz Pater

Stanisław Szpunar

Ks. abp Ignacy Tokarczuk

2013

Lidia Teresa Argasińska

Henryk Atemborski

Józef Dalecki

Anatolia Gazda

Marian Irzyk

Alojzy Maliszewski

Tadeusz Kazimierz Orłowski

Ks. Infułat Józef Sondej

Aleksander Szymański

Janina Wierzbicka-Kopeć

Zespół Szkół nr 2 im. Jana Kochanowskiego w Łańcucie

2014

Krystyna Chowaniec

Dariusz Jasiewicz

Zbigniew Larendowicz

Anna Leszczyńska

Mieczysław Skotnicki

Maria Szczepańska

2015

Dariusz Jacek Fudali

Bp Jan Niemiec

Tadeusz Polkowski

Stanisław Ignacy Pomproicz

Dorota Kiełtyka, Piotr Kiełtyka, Lesław Wilk

- Twórcy Prywatnego Muzeum Podkarpackich Pól Bitewnych w Krośnie

Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Rędziny

- Prezes Wojciech Kaszub i członkowie Stowarzyszenia

2016

Towarzystwo Przyjaciół Nauk

im. Kazimierza Marii Osińskiego w Przemyślu

Edward Orłowski

Edward Marszałek

Adam Kantor

Artur Szary

Marcin Zieniewicz

2017

Ks. bp Edward Frankowski

Ewa Kuberna

Maciej Małozieć

Maria Mirecka-Loryś

Mjr Franciszek Sagan

Bogusława Wąs

2018

Piotr Ożóg

Jan Partyka

Stanisław Wójciak

Andrzej Zajdel

Zespół Szkół w Orzechówce

2019

Mirosława Filipczyk

Por. Tadeusz Lutak

Kpt. Stefania Obara

Romuald Rzeszutek

Płk pil. Tadeusz Henryk Rolski

Stanisław Mieczysław Szarzyński

2020

Józefa Bryg

Jerzy Dębiec

Bernadeta Dorota Frysztak

Stanisław Micał

Marek Zalotyński

Regionalna Sekcja Oświaty i Wychowania

NSZZ „Solidarność” w Rzeszowie

2021

Teresa Marcelina Mielnik

Kpt. Kazimierz Rzucidło

Marek Wójcik

Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich

Oddział Lubaczów

2022

Barbara Krystyna Janczura

Franciszek Kotula

Tomasz Róg

Mariusz Skiba

Michał Jan Stręk

Magdalena Szczepańska

2023

Andrzej Borcz

Henryk Cząstka

Jerzy Tadeusz Dębicki

Sławomir Zawisłak

Stanisław Wnorowski

Towarzystwo Miłośników Ziemi Lubaczowskiej

2024

Stanisław Alot

Muzeum Kresów w Lubaczowie

Publiczne Katolickie Liceum Ogólnokształcące

im. Anny Jenke w Jarosławiu

Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Błazowej Dolnej

Zespół Szkół im. Wincentego Witosa w Zarzeczcu

Opracowanie tekstu: Katarzyna Gajda-Bator (IPN Rzeszów)